

Rovarrostálás Új-Guineában,

Irta *Biró Lajos.*

I.

A rovarrostálás Új-Guineában, nem olyan változatos és érdekes mint Európában, még kevésbé mondható gazdagnak. A ki szokva van ahhoz, hogy némely helyen pár liternyi rostált földből számszámra fogja ki az apró bogarak és poloskafélék változatos fajait, annak Új-Guineában nagyon hamar elmenne a kedve a bogárrosta használatától. Hogy milyen lehet az újguineai rostálás, arról csak annak lehet némi fogalma, a ki rostával gyűjt sűrű erdők mélyén a száraz levelek alól, honnan csak minden 3—4 marék földből jut kezébe egy-egy *Acalles*, *Homalota* vagy *Pse-laphida*.

Hogy ne csupán hozzávető állításokat mondjak, hanem statisztikailag pontos adatokat, azért 1901. június—július havában Friedrich-Wilhelmshafen környékén végzett rostálásaimról pontos számadást vezettem 23 napi rostálásról és feljegyeztem magamnak darabszám szerint a rostálás eredményét. Rostáltam a legkülönfélébb helyeken, a tengerparti nyílt bozótokban, az erdő szélén és az őserdő mélyén, a sűrű füves és vad-cukornádas helyeken, a szágómocsarak szélén, lehullott lomb, korhadt fatörzs és fák oldaláról levakart moha alatt. Fehér papirosra szőrogatva magam válogattam ki a törmelékből minden élő állatot, a mi csak *Arthropoda* volt, csak utóbb vezettem be a munkába maláj szolgámat is, végül magam csak akkor ellenőriztem, amikor valami új és más természetű helyről hoztam anyagot.

A vezérszerepet a *hangyák* viszik az újguineai rostálásban, mert 23 nap alatt 772 darab került elő, tehát naponta átlag 33 darab, a mi nem is csoda, mert alig van ott akárhol is egy talp-alatnyi hely, a hol ne kóborognának. Igen nagy köztük a fajváltozatosság is. Európában csak kevés hangyafajt nem lehet megkapni rosta nélkül s a rostába csak 2—3 faj kerül, az is mindig tömegesen, azért európai gyűjtési viszonyok után ítélve azt lehetne gondolni, hogy ez a napi 33 darab hangya is csak egy-két fajhoz tartozik; pedig mikor próbának figyelmesebben megvizsgáltam a

julius 25—28. tartó négy napi rostálásból kikerült 110 darab hangyát, csak úgy nagyjából nézve is 17-féle hangyát különböztettem meg; az igaz, hogy egyik fajból 54 darab volt benne, de azután csak még kétféle haladta meg a 10-et, a többi fajból mindből kevesebb volt tíznél, sőt 5 fajból csupán egyes példányok, mikből nap-nap mellett más formák tűnnek fel még a nagyjából vizsgálódónak is: Ez mutatja, hogy a fajváltozatosság is igen nagy a hangyák közt s így nem lehet csodálkozni azon, hogy bár jóformán csupán az 1896-ik év folyamán gyűjtött hangyák vannak még feldolgozva és közölve, eddig 112 új faj és köztük több új genus került elő.

Újguineai rostált hangyáimat mindjárt gyűjtésem kezdetén Emery Károly bolognai kitünő myrmecologusnak küldtem el, a ki mindjárt az első küldemény átnézése után feltűnő különöségnek találta, hogy Új-Guineából sok olyan faj hangyát gyűjtöttem, melyek határozottan dél-amerikai typushoz tartoznak. Így a *Prionopelta*, *Rhopalothrix*, *Rogeria* és *Rhyzomyrma*-neműek, melyek eddig csakis Délamerikából voltak ismeretesek. Emery ezeket az ősrégi (eocén) ausztráliai fauna maradványainak tartja olyan időből, mikor Ausztrália összefüggött Délamerikával. E fauna maradványai ma is vegyületlenül élnek Új-Zélandban, míg Ausztráliában a bevándorolt indiai fauna járál hozzájuk; hasonlót lát Újguineáról is.

Legfeltűnőbbek az apró hangyák közt a *Strumigenys* nemű, nagyfejű és hosszú rágojú fajok, amelyek a rostából elég gyakran kerülnek elő, sőt minden rostálásban van egyszerre többféle is. Nem könnyű azonban kiszedegetni őket, mert nehezen árulják el mozgással magukat s a legkisebb zavarásra is újra halottként összehúzódnak. A *Strumigenys Chyzeri* hosszú állkapcsainak hirtelen összepattantásával ugrani is tud akkorákat, mint a balha, de ugrás után ismét halottnak színleli magát. A *Strumigenys*ek és rokonaik változatos apró alakok, melyek körülbelül azt a helyet töltik be a hangyák közt, mint a *Pselaphidák* és *Scydmaenidák* a bogarak közt. Rostával kerítettem meg az eddig ismert legapróbb hangyát is, az *Oligomyrmex atomus*-t, mely alig haladja meg a $\frac{4}{5}$ millimétert. A leiratlan új fajok közt azonban van még ennél apróbb alak is. Ezeket tiszta papiroson kiválogatni is csak nagyító üveggel lehetett.

A bogarak közül csak a *Scydmaenidák* és *Pselaphidák* jutalmazák illendőképén a rostálás munkáját, előkerül napjában úgy 15—20 darab körül. Ez ugyan darabszámra nem valami gazdag eredmény, ahhoz képest, Európában mennyit foghatnánk belőle, de bőven pó-

tolja ezt a minőség. A Scydmaenidák sok más családbeli újguineai bogarakkal együtt még feldolgozójukra várnak, de a Pselaphidák egy részét muzeumunk Annaleseiben tavaly közölte Raffray, e család exotikus fajainak híres specialistája. Kerek számmal 100 új faj leírása van e közleményben, 34 nembe sorozva, sőt e közül 10 új nem felállítva az újguineai Pselaphidákra. A nemek többnyire mások, mint a palaearticus faunába tartozóké, a rokonfajok az indiai és ausztráliai alakokhoz fűződnek. Az egész világon elterjedt *Reichenbachia*-nem különösen fajgazdag Újguineában, Raffray itt egyszerre 24 új fajt különböztet meg köztük. Érdekesebb a *Sunorfa*-nem, melyből azelőtt csak négy fajt ismertek, mindenik faj csak egyetlen példányban volt meg, sőt a hímek külön nem fajaiként szerepeltek; Újguineában való rostálásomból 15 új faj került elő, számos példányban s ezzel nagyon sok függőben levő kérdés megoldásra jutott. Feltűnő sok az újguineai Pselaphidák közt a rendestől eltérő különös alak, a milyen péld. a *Sunorfa monstruosa* az ő furesca fejével, meg a *Sunorfa nasuta* az előtor oldalain átlátszó, fehér, karimás szélű és közepén kivájt mélyedéssel, mely analog némely Elaterida phosphorescáló szemfoltjával; ennek a természete és rendeltetése még megoldani való kérdés, mert eddig e családban példátlan. A *Batriscocenus iridescens* pedig azzal tűnik ki családjából, hogy rajta kívül egynek sines érczes fénye, a mit nála még ezüstös szőrökből álló széles szalag tesz díszesebbé. Azt már szinte fölösleges megjegyezni, hogy egy millimeternél kisebb piczi Pselaphidák itt is élnek s azok kikeresése a rostált anyagból úgy történik, mint itthon.

Új-Guineában hiányzik a föld szintjáról az apró *Carabidák* fűrgé serege. Egyetlen képviselőjük a rostálásban egy alig másfél milliméternyi vöröses *Perigona*, az is csak néha-néha, napjában alig kettő-három.

Staphylinida nélkül itthon Európában el se képzelhetjük a rostával való bogárvadászást; Új-Guineában azok se gyűjthetők tömegesen, csupa apróság ami van. Sokszor próbát tettem az erdőben olyan helyeken, a hol a fák alatt nagy mennyiségű gyümölcs korhadt, *Ficus*, *Jambosa* vagy pálmafélék apro húsos termése és ilyen féle, de az eredmény mindig szegényes maradt. A legtöbb volt még ott közülök, a hol nem régen levágott fák száradó lombja hullott a földre. A számbeli szegényességet azonban itt is pótolja a minőség, a mi kitetszik abból, hogy az újguineai Staphylinidák feldolgozója Fauvel a rostált fajok 80 százalékát új fajoknak találta.

Juh, szarvasmarha és ló ürüléke körül levő növénytöredék,

elhullott állatok mellett fekvő korhadó lomb vagy csomóban levő nád és széna alja nálunk itthon csak úgy ontja a rostába került törmelékből a bogarakat. Ezt Új Guinában hiába várjuk; ott nincs se juh, se szarvasmarha, se ló, csak újabb időben hoztak az új települők néhányat, azoknak a hulladékait pedig csak apró legyek keresik fel, meg hangya tömeg lepi el, a bogárféle kerüli. A mi kevés féle Scarabaeidát és Histeridát ott szedtem, az csak rothadó gombából és korhadt fából való. Döglött állatot hiába tettem ki csalételnek, arra hangyánál egyéb sose jött, ezek pedig minden más rovar elzavartak; az az egyetlen darab Necrophorus, a mit évek során át foghattam, véletlenül csapódott le előttem az útra. Az a sok Atomaria és Lathridius-féle, a mi nálunk a rostált anyagból sohase hiányzik, Új-Guineában nem mutatkozik, csak ritkaságként kerül elő néha a fák oldaláról kapart moha alól. Ellenben a Nitudulariák bővebben mutatkoznak mint nálunk; rajtok kívül apró bogarakban csak az apró Scaphidiumok, Trichopteryxek és Corylophusok kerülnek elő a rostából. De aztán lesz is köztük bizonyára számos „n. sp.“, hogy ha feldolgozás alá kerülnek! Némi változatosságot hoz a rostálás munkájának egyhangú eredményébe egy Olibrus-termetű bogárka, egy pár Acalles-módjára viselkedő orrmányos, meg egy piczi, fűbolha féle Apteropoda. Ezzel fel is soroltam mind azokat a bogáralakokat, mik a rostából elő szoktak kerülni.

A rostálásnak ezt a — jogosan mondhatni — silány eredményét tekintetbe véve, részemről épen nem csodálom, hogy a tropikus vidékeken gyűjtő legtöbb rovarász mellőzte a rostálást. Az eredmény elkedvetlenítő, ha látja, mennyivel gazdagabb a gyűjtés apró alakokban is, ha e helyett hálóval gyűjt, különösen pedig, ha a bokrokat és fák ágait felfordított esernyőbe veregeti.

Magyarország pillangói.*)

Irta A. Aigner Lajos.

BEVEZETÉS.

Történeti átpillantás.

A pillangók, a lepkék rendjének ama csoportja, melynek fajai csak nappal röpködnek (Diurna) és csápjaik mindkét ivaregyé-

*) Ezennel indítjuk meg szerzőnek «A magyarországi pillangók magánrajza» című pályadíjjal jutalmazott művének közlését, a melyből csupán az összes haza termőhelyek s ama szomszédországok felsorolását mellőzzük, a melyekben az illető faj előfordul.